

Økonomiplan 2025-2028

Verdal kommune
verdal.kommune.no

Presentasjon av budsjettet

- Introduksjon
  - Ståsted og utviklingstrekk
  - Strateginotatene og strategiske valg
  - Utfordringsbilde og kommunaløkonomisk bærekraft (KØB)
- Investeringer 2025-2028
  - Investeringer og endringer
  - Vurderinger knyttet til bærekraft
- Rammebetingelser og driftsbudsjett
  - Frie inntekter og finans
- Driftsrammer og satsninger
  - Behov, budsjettpremiss, tiltak og økonomiplanrammer
  - Handlingsdel og klima
  - Eierskapsmelding

Ståsted og utviklingstrekk

- Utviklingstrekk 2024
  - Økonomisk utvikling høst 2023
  - Tiltak og tilpasninger i 2024
  - Økonomiplanprosessen
- For vår virksomhet
  - Integrering og betydningen av dette i vår drift
  - Utgående renteavtaler og økte finanskostnader
- Behov for endring
  - Behovet for tydelig kommunikasjon

Strateginotatene og strategiske valg

- Spørsmål fra strateginotatene
  - Hvor rask skal ressursdreiningen til Helse og velferd skje?
- Kostnadsberegning KS

Tabellen nedenfor viser oppdatert kostnadsberegning. Tallene er hentet fra KS 25. august 2024.

Endring utgiftsbehov per 1.1	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage	Sosial Kommunehelse	Barnevern	SUM VERDAL	
2025	18 702	-4 363	-931	511	668	-292	14 295
2026	14 307	1 091	1 161	-37	703	3	17 228
2027	18 520	-5 272	-2 486	-274	651	-565	10 573
2028	15 068	-4 909	79	241	290	-399	10 370
2029	15 182	-9 635	-272	-69	383	-755	4 833
2030	15 680	-3 272	-1 633	-290	530	-457	10 558
2031	9 664	-1 636	544	-248	281	-271	8 334
2032	14 787	-2 727	429	-449	381	-319	12 102
2033	16 776	-2 545	429	-489	465	-238	14 389
2034	9 869	-2 727	974	-445	311	-276	7 706
Sum 2025-2034	148 554	-35 996	-1 705	-1 560	4 664	-3 570	110 387

- Den reelle bekymringen

Kommunaløkonomisk bærekraft

- Hovedkonklusjon
  - *Verdal kommune (og alle andre kommuner) må omstille kraftig de neste årene for å møte fremtiden*
  - *Vanskelige valg kan ikke unngås ved å la være å ta de. Det å ikke velge er også et valg....*
  - *Største utfordring er mangelen på tid*
  - *Dette kan ikke løses med mer penger*
  - *Det går ikke over!*

Vårt utfordringsbilde

- Demografiske endringer
  - Tjenestebehov og endringer
  - Bemanning
- Investeringer
  - Nytt
  - Reinvesteringer
- Klima
- Økonomisk bærekraft

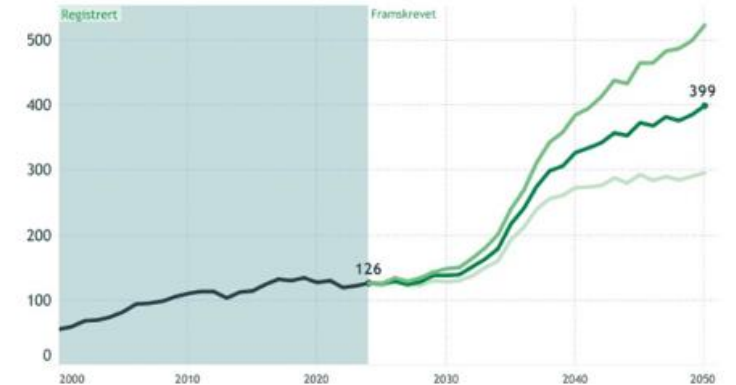
5038 Verdal

Kjønn: Begge kjønn
Aldersgruppe: 80-89 år

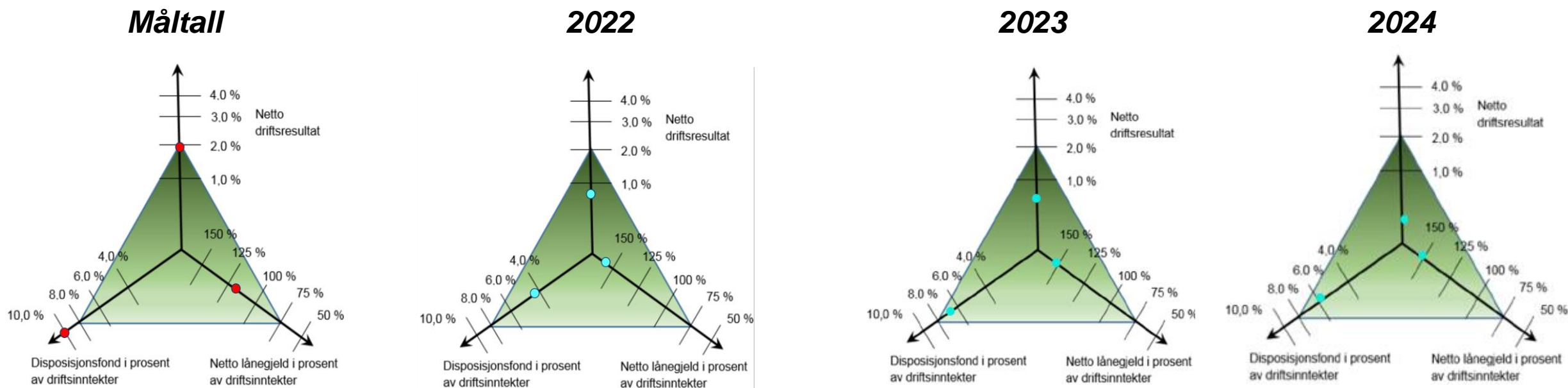
5038 Verdal

Kjønn: Begge kjønn
Aldersgruppe: 90 år og eldre

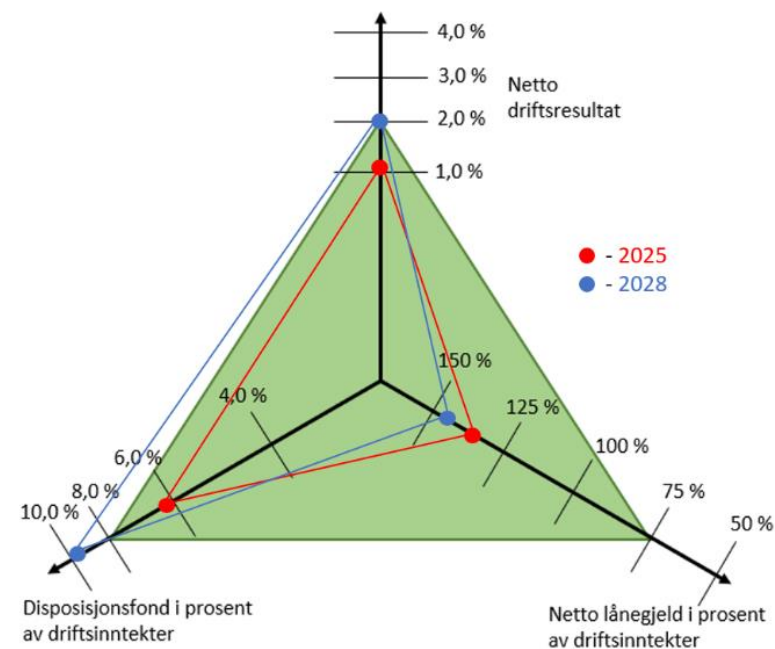
Kommunaløkonomisk bærekraft - utvikling

- Generasjonsperspektivet og bærekraft

Kommunaløkonomisk bærekraft, forts.

- Årets økonomiplan – overordnet
  - Tilleggsbevilgning innarbeidet
- Planlagte finansielle måltall
  - Netto driftsresultat (snitt) – 1,0 % (1,8 %)
  - Disposisjonsfond (2028) – 6,2 % (9,7 %)
  - Netto lånegjeld i % av inntekter (2028) – 137 % (143,4 %)
- Foreslåtte grep
  - Dreining av ressurser mot helse og velferd
  - Økt nedtrekk og omstilling for øvrig virksomhet
    - Krever reell endring i tjenester og struktur
  - Bygge disposisjonsfond
  - Videreført bruk av premiefond til reduksjon av lånegjeld
    - Ytterligere 15 mill. kr. – 1/7 virkning fra 2026

Investeringer og prioritering

- Sammenhengen mellom drift og investering
- Tydeligere prioriteringer innenfor investeringene
  - Sikre nødvendig og riktig kapasitet for tjenesteproduksjon
    - Demografi
  - Effektivisering
    - Rådhuset
  - Redusere behovet for hender
    - Renhold, velferdsteknologi
  - HMS
- Valg og bærekraftperspektivet

Investeringer 2025-2028, forts.

- Hva har vi ikke funnet rom for?
  - Verdal bibliotek og kinogård
    - Estimat 28 mill. kr. i investeringskostnad (driftskosekvens ca. 2 mill. kr)
  - Stenging av planovergang Nordgata
    - Estimat 10,3 mill. kr - uavklart (driftskosekvens ca. 0,8 mill. kr.)
  - Stiklestad Amfi
    - Estimat uavklart
  - Utvikling skoler og barnehager
    - Kun planlegging
- En eventuell ny politistasjon
  - Investeringskostnad og leieinntekter

Investeringsprosjekter

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Administrasjon, styring og fellesutgifter					
Egenkapitalinnskudd KLP	2 800	2 800	2 800	2 800	11 200
ENØK-tiltak kommunale bygg	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Kjøp av tjenestebiler til internutleie tjenestene (opprettet 2022)	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
Ombygging 2.etg Rådhuset	0	7 280	0	0	7 280
Ombygging Helsesenteret	2 000	0	0	0	2 000
Paviljongen, Rådhuset	0	1 000	0	0	1 000
Renholdsutstyr	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum Administrasjon, styring og fellesutgifter	11 300	17 580	9 300	9 300	47 480

Investeringsprosjekter, forts.

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Barnehage					
Mindre tiltak barnehager	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Ny barnehage	0	0	750	750	1 500
Vinne barnehage	52 000	2 080	0	0	54 080
Sum Barnehage	53 000	3 080	1 750	1 750	59 580
Grunnskole					
IKT-utstyr oppvekst	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Stiklestad skole	180 000	33 280	0	0	213 280
Sum Grunnskole	181 000	34 280	1 000	1 000	217 280

Investeringsprosjekter, forts.

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Helsestasjon og lege					
Legesenter	25 375	0	0	0	25 375
Sum Helsestasjon og lege	25 375	0	0	0	25 375
Helse og omsorg					
Røykeskur ved VBB	150	0	0	0	150
Velferdsteknologi helse/velferd	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Verdal Bo- og Behandlingssenter byggetrinn 2	40 000	94 000	180 000	90 000	404 000
Sum Helse og omsorg	42 150	96 000	182 000	92 000	412 150

Investeringsprosjekter, forts.

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Sosiale tjenester					
Mindre tiltak kommunale boliger	2 000	1 000	1 000	1 000	5 000
Sum Sosiale tjenester	2 000	1 000	1 000	1 000	5 000
Kultur og idrett					
Dekke kunstgressbane idrettsanlegg (miljødekke)	0	6 240	0	0	6 240
Kommunale uteområder, idretts- og kulturanlegg (år 2-4, opprettet 2022)	2 000	3 000	3 000	3 000	11 000
Verdal svømmehall	2 000	0	0	0	2 000
Sum Kultur og idrett	4 000	9 240	3 000	3 000	19 240

Investeringsprosjekter, forts.

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum	
	2025	2026	2027	2028	2025-28	
Plan						
Regulering plan Veksttorget	500	0	0	0	500	
Sum Plan	500	0	0	0	500	
Landbruk og næring						
Infrastruktur Ørin sør	9 000	0	0	0	9 000	
Ørin Nord (opprettet 2022, kartlegging naturmangfold og regulering)	500	0	0	0	500	
Sum Landbruk og næring	9 500	0	0	0	9 500	

Investeringsprosjekter, forts.

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2025	2026	2027	2028	2025-28
Samferdsel og veier					
Gang- og sykkelvei (opprettet 2022)	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Maskinelt utstyr	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Veger, uforutsett	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Sum Samferdsel og veier	7 000	7 000	7 000	7 000	28 000

Investeringer - oppsummert

- Fordeling av investeringer i virksomheten

Type investering	Budsjett i kr.	Andel i %	Økonomiplan i kr.	Andel i %
Kjernevirksomhet	321 625	78 %	763 285	77 %
Selvfinansierende	73 000	18 %	155 500	16 %
Støtte/Tilleggstjenester	15 800	4 %	67 220	7 %
Totalt	410 425		986 005	

- Bærekraft og omstilling
  - Positiv dreining

Frie inntekter

	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Rev. budsjett 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
Rammetilskudd	-582 381	-611 500	-617 100	-642 794	-632 500	-631 400	-629 800
Inntekts- og formuesskatt	-416 038	-436 500	-436 500	-488 600	-496 400	-496 400	-496 400
Eiendomsskatt	-36 327	-44 000	-44 000	-55 000	-64 300	-66 100	-66 100
Andre generelle driftsinntekter	-80 897	-111 700	-115 300	-105 900	-83 400	-59 800	-37 000
Sum generelle driftsinntekter	-1 115 643	-1 203 700	-1 212 900	-1 292 294	-1 276 600	-1 253 700	-1 229 300
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 001 940	1 044 890	1 084 116	1 119 902	1 061 484	1 031 784	996 084

Integreringsmidler og langsiktighet

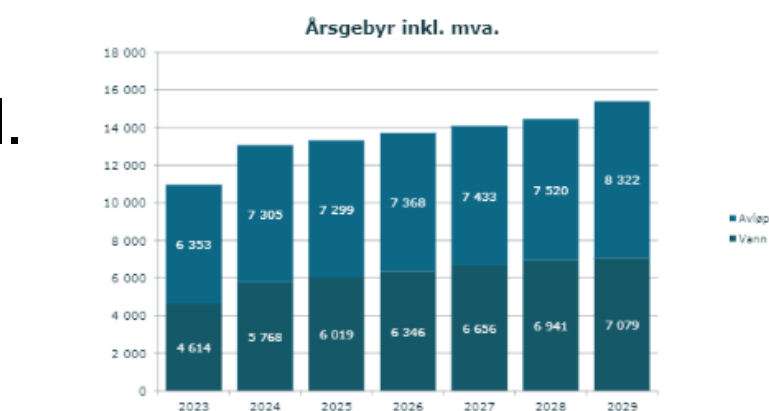
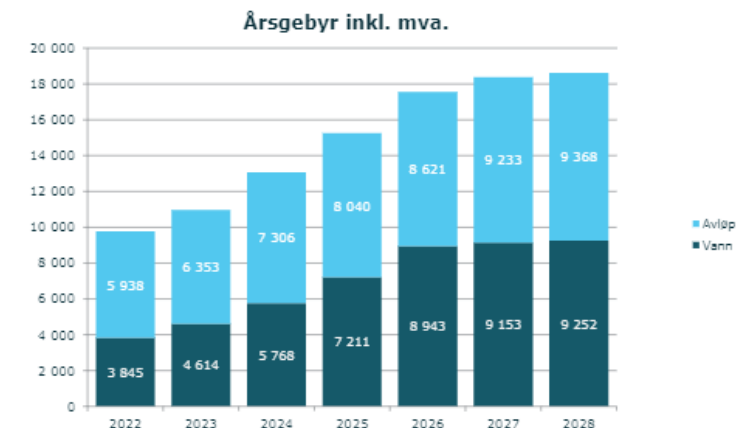
- Integreringsmidler og sammenhengen med utgifter
- Praksis i 2023 – lukket kretsløp
  - Endring av prinsipp i 2024
  - Videreført i 2025. økt risiko og bærekraft

tall i 1000		Økonomiplan 2025-2028			
		2025	2026	2027	2028
Sentrale inntekter	Integreringstilskudd	102 000	79 800	56 400	33 800
Kostnader	Barnehage	2 237	1 119	559	280
Kostnader	Grunnskole	9 699	3 076	1 538	769
Kostnader	Helsestasjon og lege	2 530	1 298	649	324
Kostnader	Sosiale tjenester	35 559	24 150	12 075	6 038
Kostnader	Barnevern	1 000	1 000	1 000	500
Sum kostnader		51 025	30 643	15 821	7 911
Diff inntekt-utgift	Inn i ordinær drift	50 975	49 157	40 579	25 889

År	Bosettinger	Integreringstilskudd (i 1000 kr)
2025	100	102 000
2026	35	79 800
2027	25	56 400
2028	25	33 800

Eiendomsskatt

- Fjorårets budsjettprosess
  - Reduserte planlagt økning
  - Samlet gebyrtrykk på innbyggerne
  - Innstilling, vedtak og justering selvkostområdene
- Innstilling i årets økonomiplan
  - Økning av eiendomsskatteinntekter med 11,0 mill.
  - Promillesats fra 2,5 til 3,5
  - Bunnfradrag – kr. 200.000 pr. boenhet
  - Fritak for nye boliger i 2 år

Eiendomsskatt, forts.

- Eksempel
  - Enebolig 120 kvm i sentrumsområdet (1 boenhet)

Enebolig 120 kvm (sentrum)	2024 Uten bunnfradrag	2005 Uten bunnfradrag	2025 Med bunnfradrag
Samlet takst	3 600 000	3 600 000	3 600 000
Reduksjonsfaktor	0,7	0,7	0,7
Bunnfradrag			200 000
Skattegrunnlag	2 520 000	2 520 000	2 320 000
Skattesats	2,5	3,5	3,5
Skatt på bolig	6 300	8 820	8 120
Økning ift. 2024-nivå		40 %	29 %

- Her ligger det handlingsrom – begge veier

Utvikling finanskostnader

NIBOR NOK 3M

Interest Rate Interbank Offered Rate Siste oppdatering : 24.10.2024

Pris Historiske data Forward data

Sammenlign med
Ingen

1år 3År 5År 10År Alle

NIBOR NOK 3M

Interest Rate Interbank Offered Rate Siste oppdatering : 26.10.2023

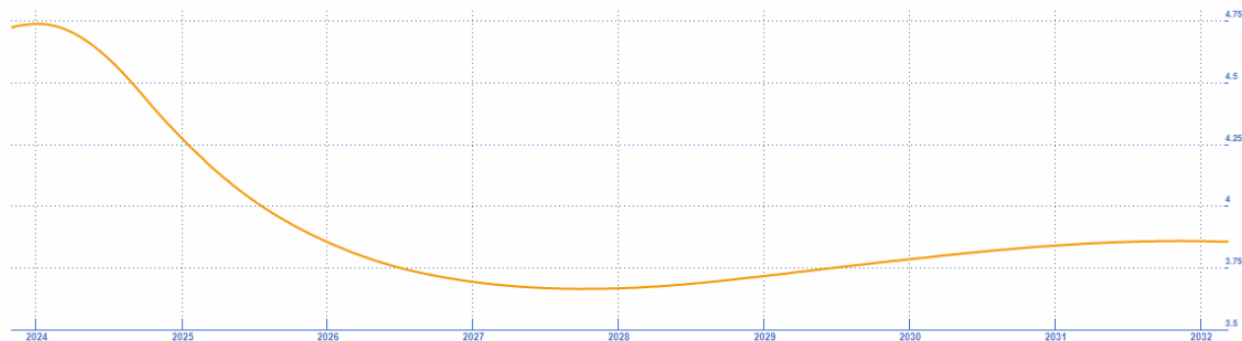
Overvåkinger 1 dag - 29.10.2023

Pris Historiske data Forward data

Sammenlign med
Ingen

Eksportere

1år 3År 5År 10År Alle

Utvikling finanskostnader, forts.

	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Rev. budsjett 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
Renteinntekter	-25 380	-38 700	-35 347	-44 800	-30 100	-31 700	-32 300
Utbytter	-8 557	-8 000	-9 739	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Renteutgifter	67 629	118 136	104 807	127 400	123 500	126 600	135 000
Avdrag på lån	79 501	82 300	82 300	83 300	101 000	106 300	109 800
Netto finansutgifter	113 193	153 736	142 021	155 900	184 400	191 200	202 500

- Utvikling i finanskostnader
- Risikomargin rente – variabel og fast rente

Budsjettpremiss

- *Et budsjettpremiss kan forklares som de **forutsetninger** som årsbudsjettet og økonomiplanen bygger på, slik de fremkommer av kommunestyrets budsjettvedtak.*
- Budsjettpremiss – forutsetning eller vilkår for budsjettet
  - *Hva oppnår vi med budsjettet, hva forventes – styring*
  - *Endring av grunnpreg i tjenestene*

Overordnede budsjettpremiss

- Tjenesteproduksjon innenfor lov og norm
- Budsjettrammer skal overholdes
  - Rapportering av avvik med tiltak i delårsrapport
  - Administrativ eller politisk beslutning
- Endring i tjenesten grunnpreg skal behandles politisk
- Kommunedirektøren skal til enhver tid, og gjennom tilgjengelige virkemidler, tilpasse bemanning til vedtatte driftsrammer innenfor gjeldende lov og regelverk.
- Forsøke å redusere bygningsmasse til kommunal tjenesteproduksjon

Behov, premiss og tiltak - Oppvekst

- *Det langsiktige målet er at alle har hatt en god oppvekst, er friske mennesker og som er i jobb i 2050.*
- Utviklingstrekk de siste årene
  - Betydelig nedjustering i barnetall
  - Betydelig omstilling i struktur for skoler og barnehager
    - Ikke tilstrekkelig – ytterligere grep nødvendig
- Budsjettramme og overordnet for oppvekstsektoren

Innsparing stillinger og driftskostnader budsjett 2025	29,4 mill kr
Reduksjon i stillinger budsjett 2025	20,9 årsverk
Forslag til tiltak og omstilling (egne politiske saker) i 2025	16,4 mill kr
Tiltak og omstilling i økonomiplanperioden 2025-2028 (egne politiske saker)	Mellom 11-20 mill kr

Behov, premiss og tiltak - Oppvekst

- Skole
  - Budsjetåret
    - Reduksjon 12 lærerstillinger
      - Opprettholder lærernorm vår 2025
      - Forventer brudd høsten 2025 uten tilførte midler
    - Individuell tilpasset opplæring – kritisk minimum
    - Reduksjon midlertidig stillinger voksenopplæring
    - Tilbyr ikke leksehjelp
    - Budsjettert med 5 lærlinger innen barnehage/skole (vedtak)
    - Budsjettpremiss om å opprettholde leirskole, digitalt utstyr, læremidler på KOSTRA-nivå
  - Økonomiplanpremisser
    - Strukturgrep utredes i 2025:
      - Nedleggelse av 1 ungdomsskole – effektueres i 2026
      - Nedleggelse av 1 sentrumsskole – effektueres i planperioden
    - En rekke øvrige utredninger med virkning fra 01.08.25
      - Eksempelvis MNRT, reduksjon av ikke lovpålagte stillinger, redusere åpningstid SFO

Behov, premiss og tiltak - Oppvekst

- Barnehage
  - Budsjettåret
    - Pedagog- og bemanningsnorm opprettholdes
    - Rett til barnehageplass blir innfridd (endring av grunnpreg)
    - Lovkrav om tilskuddssats til private barnehager oppfylles
    - Spes.ped.årsverk videreføres
    - Redusert tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne
    - Endringer - beregning av tapt inntekt søskenmoderasjon
  - Økonomiplanpremiss
    - Sak *Utredning barnehager i Verdal kommune* følges opp
      - Effektivisering av strukturer
    - Gjennomgang av nivå på spes.ped.ressurser

Behov, premiss og tiltak - Oppvekst

- Barne- og familietjenesten
  - Reduksjon 4,4 stillinger
  - Budsjettpremiss:
    - Helsestasjonsprogrammet gjennomføres
    - Barnefysioterapi og ergoterapeut opprettholdes på dagens nivå
    - Videreføring av ungdomsarbeid på samme nivå
    - Reduksjon institusjonsplasseringer barnevern
  - Økonomiplanpremiss:
    - Nedbemanning PPT og Helsestasjonen, avvikling av Familiehjelpa
    - Gjennomgang og vurdering av nivå innenfor ikke-lovpålagte oppgaver – utredning første halvår 2025
- Integrering og mangfold
  - Rettigheter innenfor introduksjonsprogram innfris
  - Arbeids- og utdanningsrettede elementer gjennomføres, men i mindre omfang
  - Foreldreveiledning og livsmestring gjennomføres
  - Oppsigelse av leieavtaler, samt avslutning av midlertidige stillinger (ansettelseskontroll)

Behov, premiss og tiltak – Helse og velferd

- Behovsutvikling og demografi
  - Håndtering av behovsveksten
- Helsestasjon og lege
  - 0-hjemmel i 2025
  - Videreføre lavterskeltilbud og tidlig innsats (Elvebredden, rehab., Frisklivsentralen)
  - Prioritere tidlig innsats
- Helse og omsorg
  - Dekningsgrad 16-20 %, jf. politisk vedtak
    - Drift av 132 institusjonsplasser ved utgangen av 2025 (økning 8 nye plasser + helårseffekt åpning 2024)
    - Drift av 18 HDO-plasser ved Vuku bo og helsetun
  - Videreføre og styrke ambulerende tjenester
  - Opprettholde dag- og aktivitetstilbud
  - Styrking BPA
  - Styrking psykisk helse og nye botiltak

Behov, premiss og tiltak – Helse og velferd, forts.

- Rus og psykisk helse
  - Slutføre masterplan Forbregdsmyra
    - To alternativ
  - Orientering i formannskapet 14.11.
- Tiltak
  - Reduserte kostnader vikarutgifter lege – reduksjon 1,0 mill. kr.
  - Ledelse og forvaltning – reduksjon 4 mill. kr.
  - Samarbeid tjenester natt BODA og hjemmetjenesten – reduksjon 1,8 mill. kr.
  - Strukturtiltak BODA (egen sak) – reduksjon 5,0 mill. kr.

Behov, premiss og tiltak – Øvrig virksomhet

- Stab og støttetjenester
  - Reduksjon i årsverk videreføres – søkes løst gjennom naturlig avgang
    - Sluttsaldering
  - Styrking av ramme til politisk virksomhet – 1 mill. kr.
- Kultur
  - Terminering av avtale med fylkeskommunen
  - Avvikling litteraturformidling til skoler og barnehager
  - Formidlingsavtale turneteateret – ut 2025
  - Ingen nye satsninger

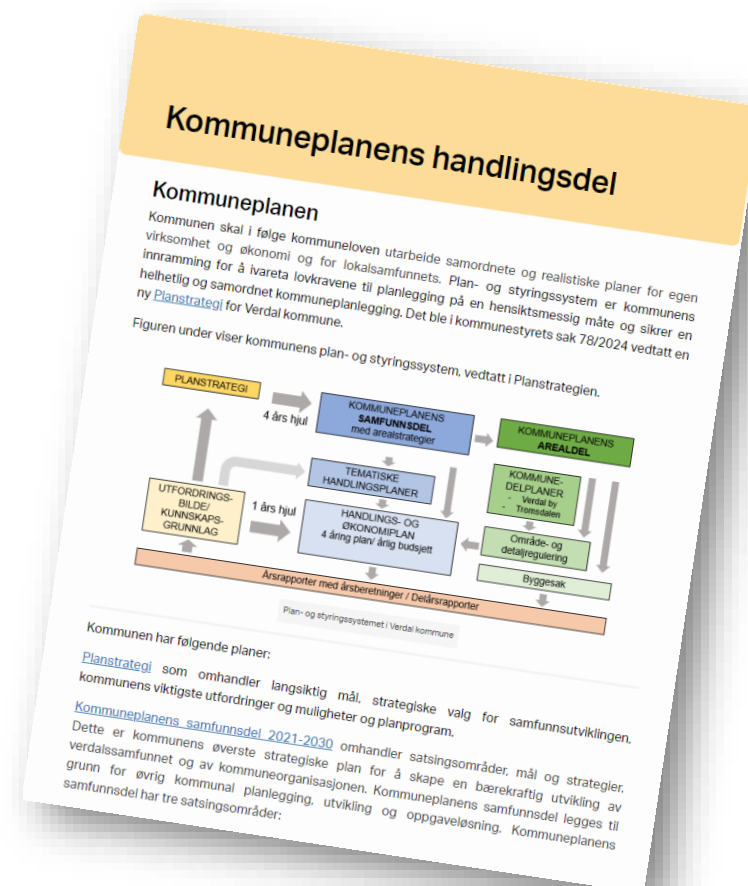
Behov, premiss og tiltak – Øvrig virksomhet

- Plan og næring
  - Få driftsmessige endringer
  - Fokus på næringsareal
    - Ørin sør, Ørin Nord, fortetting og nye areal
- Teknisk drift
  - Reduksjon med ett årsverk – naturlig avgang
  - Renholdstjenesten samles under ett området
    - Styrking, deretter effektivisering
  - Kommunal bygningsmasse må reduseres – fortetting, avhending
    - Vedlikeholdsetterslep og driftskostnader

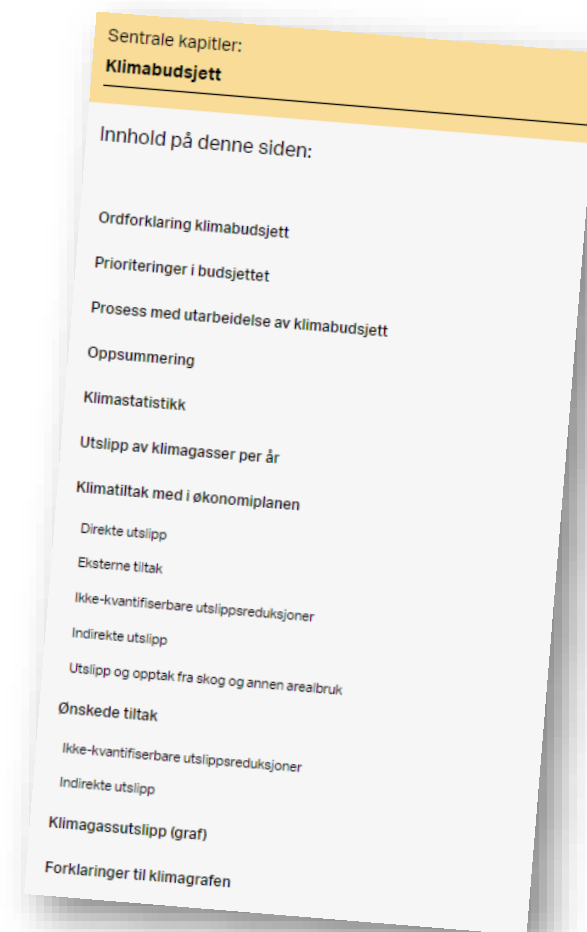
Særskilte satsninger

- Kortsiktige innsparingstiltak 2024 reversert
  - Heltid/Deltid
    - Bemanningspool videreført 1,0 mill. kr.
  - Digitaliseringsmidler Helse og Velferd
    - Redusert til 2,0 mill. kr.
  - Næringslivssatsinger
    - Utrede nytt næringsareal 0,3 mill. kr.
    - Grønt industriløft – 0,2 mill. kr.
    - Reiselivssatsing – 0,1 mill. kr.
  - Bolyst
    - Bolystutvalg, Heia Verdal, rekruttering – 1,1 mill. kr.
  - Forebyggende tiltak
    - Barnehage – endring
    - Skole – Alternative skoletilbud
- Frivillighetskoordinator
  - Prioriteres i 2025 – 1,0 mill. kr.
- Utenforskap
  - Satsning sammen med Veksttorget – 0,5 mill. kr. (forutsetter ekstern finansiering)
  - Utenforskapsmidler videreført

Klimabudsjettet

- Klimabudsjett i ny drakt
  - Økt detaljering og tiltaksfokus
  - Prioriteringer og oppdrag
- Økonomisk prioriteringer
  - Etablering av detaljert klimaregnskap egen virksomhet
    - Økonomiplanperioden - 0,2 mill. kr.
  - Sertifisering av kommunale enheter
    - Økonomiplanperioden - 0,48 mill. kr.
  - Videreføring av ombruksprosjektet
    - Økonomiplanperioden – 1,4 mill. kr. (Skjønnsmiddelfinansiering)

Eierskapsmelding

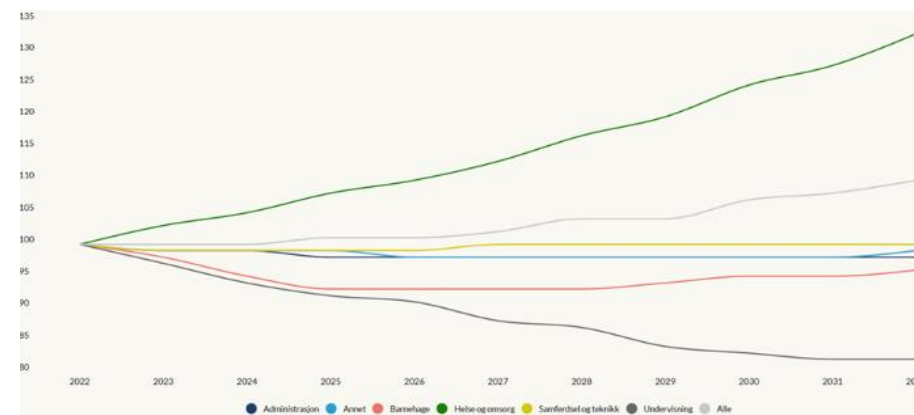
- Eierskapsmelding
  - Lovkrav, eierskapspolitikk og strategier
- Gjennomgang av kommunens eierinteresser
  - Aksjeselskap
  - Interkommunale selskap
  - Andre regionale samarbeid

Medarbeidere og organisasjon

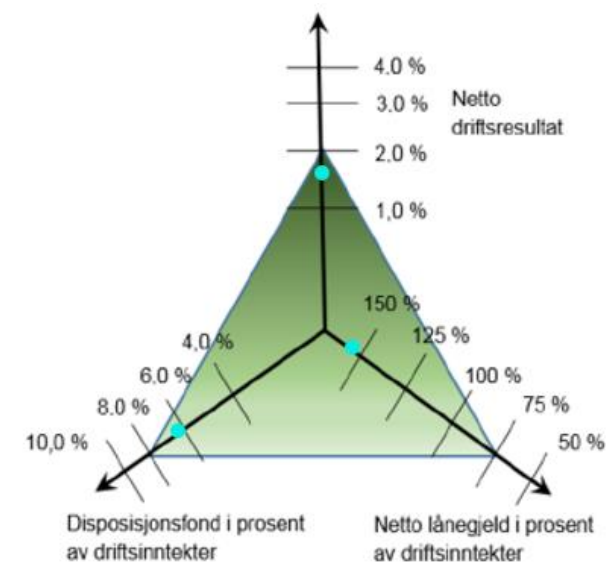
- Krevende omstillingstakt
  - Eksisterende kapasitet
  - Turnover og rekruttering
  - Digitalisering og ferdigheter
    - Midler til kompetanseløft
  - Sykefravær

- Målsetninger videreført
  1. Et nærvær på minst 94 %
  2. Gjennomsnittlig stillingsandel på minst 90 %
  3. Heltidsandel skal være på minst 50 % i helse og velferd
    1. Øvrige virksomheter minst 80 %
- Medarbeidere, tillitsvalgte og ledere

Handlingsrom

- Det finnes alltid et handlingsrom...
  - Kommunal bærekraft og disposisjonsfond
  - Eiendomsskatt
  - Prioriteringer innenfor drift
  - Investeringsplan og drift
  - Tidligere foreslåtte, men ikke realiserte tiltak
- Til politikken - premiss er mer enn endring i grunnpreg
  - Styring og retning

Avsluttende vurderinger

- Risiko i kommende økonomiplan
  - Økt risiko sammenliknet med forrige år
  - Ved evt. økninger i budsjettsaldering og RNB
    - Prioritet nr. 1
  - Usikkerhet og anslagsposter
- Realisme i økonomiplanen
  - Tilbakemelding fra tjenestene
  - Vår buffer og fremtidig handlingsrom
    - Realisme - ikke noe vi får, men noe vi skaper selv
- Driftstilpasning og satsning
  - Hvor ligger vårt fokus nå?

Svar/Spørsmål

- Dagens formannskapsmøte
  - Settes kl. 12
    - Sektorvis innledninger, samt frie inntekter og finans
      - Drøfting og spørsmål etter hver innledning
- Formannskapsmøte 14.11 – Spørsmål/Svar
  - Frist mandagskvelden
  - Ikke utredninger – estimerer ved behov

